

Världens bästa by

Text: Ulla Herlitz
Illustration: Anders Persson
& Thomas Norberg

*Hela Sverige
ska leva!*

Sparbankerna bidrar med tillväxt och livskvalitet där du bor. Delar av vinsten går tillbaka till din bygd.

SPARBANKERNAS
RIKSFÖRBUND

Ekobanken
ekologiskt - socialt - kulturellt

Ekobanken förenar sund ekonomi, hållbar utveckling och öppenhet. För dig som tycker att ekologi, rättvis handel och socialt ansvar är viktigt.

www.ekobanken.se
08-551 714 70

**TILLVÄXT
VERKET**

SWEDISH AGENCY FOR ECONOMIC AND REGIONAL GROWTH

www.tillvaxtverket.se

Söderhamns Kommunbygderåd
Allis främsta syfte är att främja en långsiktig positiv och hållbar utveckling för hela Söderhamns kommun genom aktiv och kreativ samverkan mellan bygderna, samt mellan bygderna och staden

ALLIS KBR
Södra Hamng 50
826 50 Söderhamn
0270-766 56 • 070-760 06 96
www.allis.nu • www.soderhamnsbygder.se

Studiefrämjandet ska vara en frigörande kraft för människors möjligheter – i ett samhälle med respekt för naturens och kulturens mångfald.

**Studie
främjandet**

www.studieframjandet.se

Text: Ulla Herlitz

Illustrationer: Anders Persson och Thomas Norberg/Ateljé Tjärnvik

Grafisk form: Lotti Jilsmo

Tryck: Alltryck Plus, 2010

Arbetsgrupp: Inez Abrahamzon, Staffan Bond, Karin Wenström och Regina Westas

Ny hållbar världsordning

I den stora globala värld som öppnar sig blir det lokala allt viktigare. Där finns den nära världen som vi kan engagera oss i och där vi kan överblicka, förstå och påverka sammanhangen. Dagens miljökris, energikris och finanskris blottar rovdriften och girigheten i vårt samhälle. Kriserna visar på behovet av förändring. Ett paradigmskifte är nödvändigt för att skapa en hållbar framtid. Det handlar helt enkelt om att växla spår, att ”ställa om” samhället.

På många platser går människor redan samman och tar initiativ för att utveckla sina bygder. Det är en rörelse som pågår både på landsbygd, i stadsbygd och glesbygd. Varje enskilt lokalt utvecklingsarbete är i sig viktigt för att forma en hållbar lokal livsmiljö, men också för att åstadkomma en hållbar global värld. Genom att arbeta tillsammans i horisontella nätverk med lokala initiativ både inom landet och internationellt kan vi påverka den globala utvecklingen.

Sammantaget kan dessa lokala initiativ sätta ramar för en global världsordning med nya förhållningssätt till naturen, demokratin och ekonomin. En världsordning som utgår från våra grundläggande värderingar om ett uthålligt nyttjande av naturresurser och människors lika värde.

Visionen om en by

Världens bästa by är samtidigt en vision och en verklighet. En vision eftersom den inte existerar i sin helhet i verkligheten och en verklighet för att allt som finns och händer i världens bästa by existerar. Men inte på en och samma plats. Vi har hämtat inspiration från ett hundratal av de närmare 5 000 lokala utvecklingsgrupperna i Riksorganisationen Hela Sverige ska leva. I en by kan man ha gått samman i en ekonomisk förening för att rädda vårdcentralen medan byborna på ett annat ställe har arbetat fram en lokal framtidsplan och så vidare.

Det visionära är att vi samlat de lokala initiativen på en enda plats. Världens bästa by bygger alltså på verkliga exempel som människor tagit initiativ till och tillsammans fått till stånd i sitt utvecklingsarbete. Vi behöver inte hitta på eller fantisera om framtiden, det räcker att spana in vad som är på gång. Framtidens hållbara samhälle väntar runt hörnet.

Välkommen till världens bästa by

Det är fredag eftermiddag. Vi är i världens bästa by. En fredag eftermiddag i början på hösten när lummig grönska ännu finns kvar som en påminnelse om den sköna sommaren som nu lider mot sitt slut. Hemvändardagen mitt i semestertiden hade varit en riktig höjdpunkt. En nyhet för i år var att bygdens alla föreningar inte bara jobbat med det praktiska arrangemanget utan också ställt ut och presenterat sina projekt och verksamheter. Det blev en riktig folkfest med långt fler besökare än under tidigare år.

Utflyttade bybor och släktingar verkade passa på att besöka sin gamla hembygd just då. Under året som gått hade de kunnat följa byagruppens blogg om livet i världens bästa by, men det var inte detsamma som att träffa vänner och bekanta "live". Titta på vindkraftverket som man köpt andelar i och dessutom roa sig med förlustelser som kaninhoppning och stövelkastning för de minsta, yxkastning för de stora, och auktion, chokladhjul och lotterier till förmån för renovering av bygdegården, revygängets bygdespel om året stora lokala händelser, dansbandsmusiken på den lövade dansbanan och hårdrocksfestivalen som byns ungdomar planerat.

Men årets höjdpunkt var man ganska överens om, mötet med Hela Sverige ska levas ambassadör, världsmästarinnan i armbrytning, från byn Ensamheten. Det gick inte av för hackor. Många härliga skratt och hejarp rop hördes när byns starka karlar måste ge sig.

Nu är ledigheten slut, skördetiden närmar sig, skolan har börjat och vardagslunken tagit över. En sväng förbi Bondens marknad uppe på torget hör fredagseftermiddagarna till. De ekologiska odlarna runt om i bygden saluför sina produkter och bönderna säljer kött och charkuterier som korv, leverpastej, skinka och andra godsaker. Den närproducerade maten fick ett rejält uppsving när produktionsköket och slakteriet etablerades i den gamla nedlagda fabriken. Faktiskt med ett mindre ekonomiskt bidrag från områdets leadergrupp eftersom sådana initiativ var precis det som EU:s landsbygdsprogram ville stödja.

En titt runt byn

Människor är på väg åt olika håll, på olika sätt och med olika ärenden. En grupp barn och ungdomar hörs ganska väl när de sneddar torget upp mot församlingshemmet där byanämnden har sina lokaler. De är med i ett projekt "Barn och unga på landsbygd" och ser fram emot det två dygn långa LAN-partyt om en månad. På parkeringen utanför handelshuset skymtar ordföranden i riskapitalbolaget tillsammans med några utsocknes, kanske ett nytt företag med etableringsplaner.

En familj har lånat byns elbil och åker ljudlöst förbi till bygdegården med smörgåstårter inför morgondagens privata 50-års kalas. Några har gjort klart sina ärenden och tar igen sig på något av byns kaféer. Andra sitter redan på puben, livligt diskuterande hur man ska kunna övertyga Banverket och SJ att öppna järnvägsstationen som varit nedlagd sedan länge. En cyklist har stannat till vid byagruppens anslagstavla och läser vad som är på gång i byn.

Bli kontaktfamilj
för iransk familj
som flyttat till
byn

Flickor -97
spelar
hemmamatch
på tisdag!

Välkommen till Nämndens
månadsmöte
Byagruppens arbete
med lokal utvecklingsplan
presenteras.

Jaktföreningen
förbereder årets älgjakt

Dags att boka tider
i bakstugan

Digitala Hus
erbjuder
länkad världs-
premiär på
Metropolitan.

Snart ny
vävkurs!
// Bygdegården

BYTES
Jag har ett
tvåmanstält men
önskar en kajak.

Planeringsmöte
inför höstens
Skördemarknad

Vem har sett
Missan? Vår
älskade katt
försvann
förra lördag

Vakar vidare över bygden

Kyrktuppen har suttit där alltsedan medeltiden då Sverige kristnades, cirka 800 – 900 år tillbaka i tiden. Kyrkor byggdes, församlingar inrättades, samhällsuppgifter som fattigvård och utbildning organiserades, men i slutet på 1800-talet sa kyrkan adjö till de världsliga uppgifterna. Kommuner bildades inom samma geografiska område som kyrkorna. Omkring 2 500 småkommuner, många med direktdemokrati, kom att leva ända fram till 1950-talet då kommunsammanslagningarna började. Dagens storkommuner visade sig vara för små för de övergripande frågorna, men också för stora för lokala frågor. Därför infördes dels nya storregioner och dels olika former av direktdemokrati på bynivå.

I världens bästa by fastnade man för en direktvald lokal byanämnd under ledning av en borgmästare. Minsta lilla by i Europa har en borgmästare så varför inte vi, resonerade byborna. Byanämnden är ett formellt politiskt organ med reglerad lokal beslutsrätt, finansieras av skattemedel och utses i allmänna personval på samma gång som valet till EU-parlamentet sker. Så har byborna åter inflytande och makt över lokala spörsmål. Det fungerar så att nämndens valda ledamöter fattar de avgörande besluten, men det är i den ideella bygruppen som frågorna utreds och förslagen arbetas fram. De folkvalda ledamöterna i byanämnden har legitimitet att företräda byn och ansvar kan utkrävas. Tycker någon bybo att en ledamot i nämnden inte sköter sig så blir det antagligen inget förnyat mandat i byanämnden. Fördelen

är att man på så sätt kan kombinera demokratiska val med möjlighet för alla bybor att direkt engagera sig i de frågor som intresserar dem.

Alla behövs. Det finns ungefär lika många förtroendeuppdrag i byn som det finns vuxna och ungdomar. De finns i alla de föreningar som driver alltifrån affären, brandvärdet, biblioteket och daghemmet till vårdcentralen och äldreboendet. Det är den offentliga sektorn i ny skepnad och med delvis nytt innehåll – den sociala ekonomin har kommit för att stanna. I en del fall upphandlas tjänster från föreningarna och i andra fall drivs verksamheter rent affärsmässigt, privat eller i kooperativ form. Utmärkande för social ekonomi är det ideella inslaget. Frivilligt arbetande jobbar sida vid sida med anställd personal.

Byanämnden samarbetar med byborna inte enbart kring service och sociala frågor. Ett annat viktigt område är planfrågorna. Att få med bybornas lokala kunskap och idéer redan under planeringsstadiet tillsammans med eventuell extern expertkunskap. Den lokala framtidsplanen – med förslag till både mål och genomförandeplan – som ska upp på nästa öppna månadsmöte har förberetts av sex arbetsgrupper under ett års tid. De har träffats var för sig, alla arbetsgrupper tillsammans och även stämt av med byagruppernas kommunbygderåd och kommunen. Inte mindre än 25 träffar hann det bli. Och nu är det äntligen dags för byanämndens ledamöter att ta det formella beslutet.

Brukar naturen utan att förbruka den

Arbetet med Framtidsplanen har engagerat många bybor. Särskilt som miljökris och oljetoppen verkligen har trängt in i folks medvetande. Under de senaste tio åren har fler och fler efterfrågat ekologiska eller närproducerade produkter och numera sopsorterar alla. Byborna började fundera på de större sammanhangen, på sin och grannarnas livsstil. Visst är det bra att sortera sopor, men har vi inte för mycket sopor att sortera?

Funderingarna vidgades till hela komplexet med överkonsumtion och förpackningsindustrins roll. Hur kan man bruka lokala natur- och kulturresurser för att både utveckla bygden och rädda världen? Hur kan man själv

bidra till att reducera koldioxidutsläpp och minska sitt ekologiska fotavtryck, och vad kan man göra för byn som helhet? Samtalen ledde till att studieförbunden drog igång studiecirkelar och världens bästa by var en av de första att ansluta sig till Hela Sverige ska leva och Omställning Sverige, en del av den internationella Transition-rörelsen som startat i Totnes i England. Redan har kontakter etablerats för utbyte av erfarenheter med grupper i andra länder som också jobbar med omställningsfrågor.

En konkret fråga som rör både miljön och den egna plånboken är uppvärmning av bostäder och andra fastigheter. I energigruppen som startade förra året finns flera

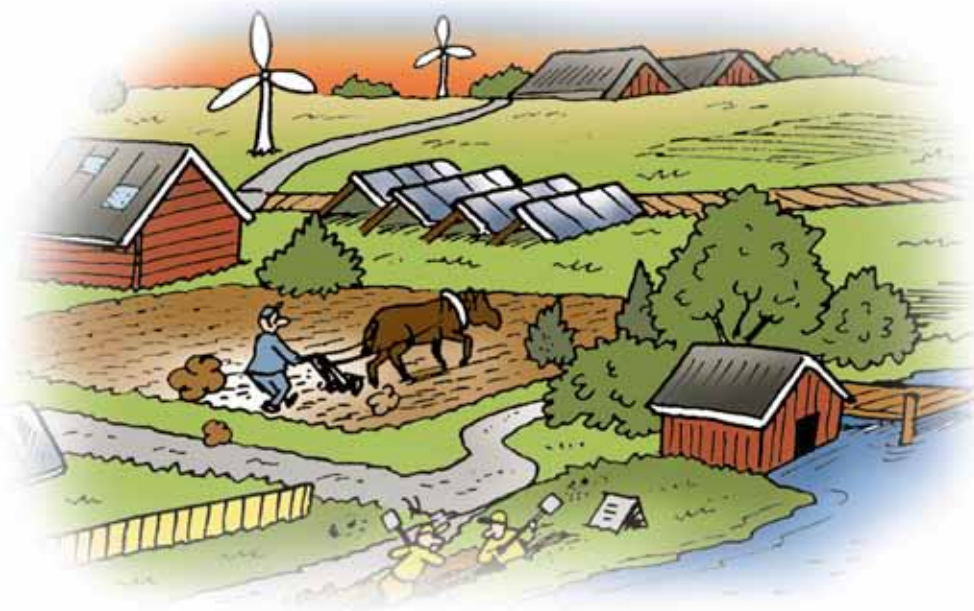

bybor med en gedigen lokalkännedom, men också med teknisk expertkunskap inom energisektorn om alltifrån vedhuggning till reglersystem. Tillsammans kartlade gruppen byns energibehov och studerade hur andra har löst energiförsörjningen. Mötena var många, men det var kul att träffas i nya konstellationer och sammanhållningen i byn stärktes. Deltagarna har gjort studiebesök hos andra byagrupper och hämtat inspiration och kunskap.

Ett av besöken ledde till att energigruppen byggde en solcellsbelysning till anslagstavla mitt i byn. Det var ingen särskilt avancerad teknik, men inspirationen var igång. På en annan plats som de besökte hade bygruppen tagit

över ett lokalt vattenkraftverk och gjorde en vinst på en halv miljon kronor per år. Pengar som kunde användas för investering i byns infrastruktur. Energigruppen har studerat närvärmecentraler och fjärrvärmenät och tittat på energiresurser som spillvärme, havre, flis, bioenergi, sol, vind och vatten. Nu fanns det ingen gammal kvarn, såg eller kraftverk att ta över i världens bästa by. Här är det vindkraften gäller.

Diskussionens vågar gick höga på bygruppens höstmöte förra året. Skulle man bygga i eget bolag och äga anläggningen själv eller försöka attrahera en extern exploatör och förhandla om en del av avkastningen till

byn. Det fanns ju byar som fått avtal på 0,5 procent av bruttoersättningen för elproduktionen. Resultatet blev en ny förening "Vinden som vände bygden" och en 75 meter hög snurra på 800 Kwh med bästa tänkbara placering ute på slåttermynen.

Mer än 150 personer i byn och utsocknes vänner köpte andelar för miljontals kronor i vindkraftverket, och knappt hälften av andelarna behölls av bygruppen som fick låna av den lokala sparkassan till sin investering. Invigningarna avlöser varandra och framgångar uppmuntrar till nya initiativ. Det råder en slags positiv pionjäranda i byn som drar med sig fler och fler.

Det är inte bara storbönder som blivit inspirerade. Det är också de sex familjerna som börjat odla tillsammans.

Skämtsamt berättar lokaltidningen om gruppen som tröttnat på projekthysterin och som har kul med "Sallad och Sånger". Allvarligt menat har familjerna tänkt om. Varför jaga projektmedel in absurdum? Vi har ju resurserna – oss själva och jorden. Varför inte använda dem till både nytta och glädje? Sagt och gjort. Den första gemensamma skörden av ekologisk mangold, spenat, lök och mycket annat gav bra resultat.

Varje månad träffas odlingsgruppen till möte och fest. Barn och vuxna lär känna varandra och då "odlar och förädlar" man också berättelser, sånger och danser över generationsgränserna och mellan olika kulturer. Studieförbundet erbjuder nu Odlatsammans-kurser, som blivit mycket populära särskilt bland yngre inflyttare.

All utveckling är lokal även den globala

För så där en tio år sedan fanns det en handfull bönder, en skofabrik, några enstaka småföretagare och resten av invånarna pendlade till jobb i staden. Inflyttningen till byn de senaste åren har ökat underlaget för lokal service. Byagruppen har jobbat aktivt med att få fram bostäder och byggbara tomter i attraktiva lägen. Bland annat byggt äldrelägenheter så att pensionärer kunnat sälja sina hus och gårdar, men ändå bo kvar i byn. Återvändare, barnfamiljer och fritidsboende har attraherats av det positiva och kreativa klimatet i byn och bosatt sig permanent. Bland dem finns några invandrarfamiljer från Holland och några som kommit långväga ifrån, men först bott i Bergsjön i Göteborg några år.

Den nedläggningshotade skolan har klarat sig tack vare de inflyttade barnfamiljerna och på sikt räknar byagruppen med ökad tillväxt. Att det finns en skola i byn är en viktig faktor för unga par som söker sig till landsbygden. Skolan används också för studiecirklar, vuxenundervisning, lärcentrerts verksamhet och biblioteket. Helt enkelt en träffpunkt för vetgiriga i alla åldrar. Det digitala huset har också slagit väl ut, modern teknik har gett biopremiärer här i byn samtidigt som i Stockholm. Inflyttningen har också medfört att den kooperativa butiken fått fler medlemmar och kunder och dessutom har ett dagis och fritids flyttat in i de tomma lokalerna i anslutning till butiken. Ekologiska och närproducerade varor från butiken levereras både till skolan, dagiset, fritids och till äldreboendet som alla är omtalade för sin goda mat.

I världens bästa by tog bynämnden och bygruppen tillsammans initiativ till att samordna offentlig, privat och föreningsdriven service. Stimulerade av detta kom den kooperativa butiken också att ta ansvar för hemtjänst och matservering, vara ombud för Svenska spel, Apoteket och Systembolaget och sälja fiskekort för fiskevårdsföreningen. På liknande sätt sköter den ideella deltidsbrandkåren en rad andra verksamheter som busstrafik, taxi och färdtjänst, uthyrning av elbilar och bymacken.

Mer folk, bättre service och stimulerande miljö. Fler och fler pendlare har börjat jobba hemifrån några dagar i veckan. Andra ser möjligheter i nya affärsidéer och lämnar sina gamla jobb, helt eller delvis. Byns hotell kom till på det viset. Liksom IT-bolaget som nu har kunder över hela landet och KonstParken i före detta prästgården som i somras drog massor av besökare.

Byabolaget, ett kombinerat riskkapitalbolag och företagarförening har bildats. Med ett aktiekapital på 2,7 miljoner kronor som enskilda och företag satsat har bolaget kunnat ge stöd till företagsutveckling och även göra investeringar i strategisk infrastruktur som lokaler, bredband och utbildning. En särskild utbildningssatsning på kvinnors företagande genomförs just nu tillsammans med regionens högskola. Det är en mycket lyckad satsning med stort deltagare. Många nya jobb har tillkommit inom turism- och servicenäringarna, men också inom konstnärliga områden, areella näringar och avancerad energiteknik. Byns fokus på omställningsarbetet har gett upphov till företag inom såväl elfordonsbranschen som solcellsutveckling. Kretsloppsforeningens kunskaper har också blivit en exportvara.

Ur det lokala engagemanget för att bevara och utveckla olika kultur- och naturresurser, som till exempel det 35 hektar stora slåttermyr-projektet, har en stor arbetsplats utvecklats. Guidade turer, undervisning i kultur- och naturskola, kafé, butik och campingplats har skapat nya jobb. Projektet har satts igång med enbart ideella krafter, men växt snabbt till sex anställda. Tack vare arbetsmarknadspolitiska åtgärder finns även ett arbetslag som hjälper till med skötsel av anläggningarna och myren.

Ett annat näringslivsprojekt handlar om historisk turism. Redan första året fick Pilgrimsleden många besökare från hela världen tack vare marknadsföring på internet. Nu pågår ett arbete kring vikingatiden som utvecklingsresurs. Arbetsgruppen deltar i ett internationellt projekt och har ett spännande utbyte med en motsvarande grupp i Mecklenburg –Vorpommern. I byabolagets handelshus

finns ett företag som satsat på tillverkning av vin från björksav vilket gett eko långt utanför byns gränser. Vinet saluförs nu på Systembolaget i hela landet. En hel del nya verksamheter som syns, men byabolaget gick också in och övertog den nedläggningshotade skofabriken och räddade jobben.

Med tillgång till internet ligger i praktiken hela världsmarknaden öppen för alltifrån skor och björkvin till IT-tjänster. Bredbandet som byabolaget handgripligen grävt och lagt ner var en förutsättning. Tursamt nog var byns maskinentreprenör också med vilket gjorde det hela lite enklare. Med denna och andra kreativa praktiska lösningar för jobb och vardag verkar den nya livsstilen fungera minst lika bra som den gamla, om inte bättre. Mer tid över att göra saker tillsammans med familj och vänner.

Plats för lokal ekonomi

Världens bästa by har ambitionen att vara en mönsterby för hållbar utveckling ur ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Kretsloppstanken och kyrktornsprincipen (att man verkar inom ett område som inte är större än vad som kan överblickas från toppen av ett kyrktorn) som lösning på miljö- och energikrisen har byn tagit till sig och försöker omsätta i praktisk handling.

Den ekonomiska biten, att också pengar kan inkluderas i begreppet hållbar utveckling, har varit svårare. Det har gått bra att placera insatskapital i ekonomiska föreningar eller köpa aktier i lokala bolag. Att däremot att flytta sina sparpengar från affärsbanker där man alltid haft sina konton var en svår nöt att knäcka. Folk har varit trogen sin bank i ur

och skur, oavsett vilka ”affärer” och spekulationer banken gjort. Vanans makt är stor och det har verkligen varit segt.

Precis som byborna lärt sig ställa om och handla ekologiskt och närodlat så har de i hållbarhetsarbetet börjat tänka på pengar i samma banor. Första stegen var när Coompanion, SCB (Statistiska centralbyrån) och länsstyrelsen erbjöd stöd till ett lokalt projekt som innebar att göra en LEA analys (lokalekonomisk analys) i byn. Vad spenderade byborna pengar på? Hur mycket pengar hamnade utanför byn och hur mycket kom in? Diskussionen utvidgades och deltagarna började inventera vilka resurser som fanns i bygden och vad invånarna kunde göra för att minska läckaget av pengar.

Det hela utmynnade i ett förslag från lokalekonomigruppen att starta en egen kooperativ bankfilial med uppgift att låna ut insatta sparmedel till lokala investeringar enligt kyrktornsprincipen. Bra tyckte kommunen som länge uppmärksammat problemet med att affärsbankerna var ovilliga att låna ut på landsbygden. Därför öppnade kommunen ett sparkonto på fem miljoner kronor i den nya lokala banken. Många bybor, föreningar, företag och byanämnden har också öppnat sparkonton och miljontals kronor ingår numera i det lokala kretsloppet av pengar. Vindkraftverket är hittills den största investering som banken beviljat lån till.

Nya perspektiv

I Världens bästa by har vi fått möjlighet att glänta på dörren till framtidens förhållningssätt, och lokala modeller för det goda livet och de naturliga kretsloppen. Kvinnor och män i alla åldrar och från olika kulturer kan här på ett konstruktivt sätt forma det hållbara samhället.

Vi konstaterade inledningsvis att vi lever i en tid då naturens och girighetens gränser blivit allt tydligare. Människor, organisationer och företag på svenska landsbygden har precis som på många andra platser på jordklotet påverkats negativt. Effekter av globala problem och kriser kan hanteras på olika sätt. Här har vi samlat verkliga exempel på lokala initiativ där människor tillsammans på ett kreativt och nydanande sätt hittat lösningar och alternativ inom snart sagt alla områden; från kulturliv och demokrati till konsumtion, produktion och ekonomi.

Inom byarörelsen har nya värderingar om ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart samhälle slagit rot. De lokala utvecklingsgrupper som ingår i Hela Sverige ska leva utgör en potential för att utveckla det hållbara "omställda" samhället; lokalt finns aktiva medborgare, naturresurser och en god livsmiljö. Resurser som stimulerar entreprenörskap och företagsamhet.

Förhoppningen är att världens bästa by ska inspirera bygrupper i hela landet till nya praktiska initiativ i riktning mot ett hållbart samhälle. Men att växla spår handlar inte enbart om lokala initiativ. Politik och ekonomi på nationell och global nivå måste också förändras. Den politiska utmaningen handlar om att på ett positivt sätt bejaka och stödja de nya perspektivens lokala initiativ.

Brasklappen

Å ena sidan framstår byn kanske som en idyll och det är ett medvetet val att skapa en positiv vision av livet i en by. Å andra sidan vet vi alla att man inte behöver var fler än två personer för att ibland tycka olika och även kunna bli väldigt arga på varandra. Konflikterna kring hur ett samhälle ska utvecklas och drivas hanteras vanligtvis på demokratisk väg. Den valda demokratiska bynämnden i världens bästa by har det yttersta ansvaret, det är de folkvalda som fattar de avgörande besluten. Men bynämnden har valt att hantera ledarskapet med ett långtgående inflytande och deltagande för byborna i både målformulering, planering och genomförande.

Inte heller har vi berättat särskilt mycket om byns kopplingar till kommunen, regionen, nationen, EU och hela världen. Det betyder inte att vi ser världens bästa by som ett slutet kretslopp i alla avseenden. Byn har omfattande kontakt med omvärlden. Man tar emot besökare, och många inom byns näringsliv och föreningsliv ingår i internationella nätverk och projekt där erfarenheter delas och impulser sprids.

Vi har velat visa att en bygd och dess invånare skulle kunna ta ett mycket större ansvar lokalt. I världens bästa by är människorna engagerade för att göra sina egna livssituationer så bra som möjligt inom ramen för en hållbar global utveckling. Tillsammans med alla andra som också tar ett lokalt ansvar kan det förändra världen.

Praktik och teori – hand i hand mot paradigmskiftet

Glädjande nog är det inte enbart handlingsinriktade lokala utvecklingsgrupper som växlat spår i riktning mot ett nödvändigt paradigmskifte, utan också globalt erkända institutioner som den Svenska Kungliga Vetenskapsakademin. Hur ska man annars tolka att Elinor Ostrom tilldelats Nobelpriset i ekonomi?

För första gången sedan ekonomipriset infördes 1968 har priset gått till en kvinna, och tillika en statsvetenskaplig forskare vars teorier utmanar den konventionella synen på "The economic man". Ostrom har analyserat hur människor på gräsrotsnivå organiserar sig kring självförvaltning av naturresurser och vilka faktorer som är betydelsefulla för ett ansvarsfullt och hållbart användande. Vanligtvis löser man nyttjandekonflikter genom privatisering eller att en central myndighet bestämmer. Till exempel genom att införa politiskt tvingande beslut för hur resursen skall nyttjas, eller skatter och avgifter som begränsar användningen.

Vad som är spännande och utmanande – och hoppfullt – är att Elinor Ostrom identifierat en tredje lösning på dilemmat. Hon fann att människor kan samarbeta; att lokala intressenter kan organisera sig på ett sätt som både är rättvist och rimligt för alla inblandade och som samtidigt tar hänsyn till resursens långsiktiga hållbarhet. Tillit mellan de lokala aktörerna är en av nyckelfaktorerna, likaså att brukarna själva är delaktiga i processen att skapa regler för den gemensamma verksamheten och att de också är med och bestämmer vad som händer om reglerna inte efterlevs. Fördelen med lokala självförvaltningssystem är att de tar tillvara lokal kunskap och stimulerar lokalt ansvarstagande.

Elinor Ostroms forskning har stort fokus på frågor kring lokalt inflytande och självförvaltning. Hon talar om samhällssystem där lokal självförvaltning sker utan yttre tvingande bestämmelser och kombineras med övergripande regler i samhället för att motverka till exempel maktmissbruk och diskriminering.

Studiebesöken i världens bästa by avlöser varandra. För Hela Sverige ska leva, som inte är vilken folkrörelse som helst utan en rörelse där det lokala utvecklingsarbetet visar vägen till ett hållbart samhälle, är utnämningen av Elinor Ostrom till Nobelpristagare i ekonomi ytterligare ett bevis på att vi från många olika håll närmar oss det nödvändiga paradigmskiftet.

Vi är redan på gång!

Byaföreningen Bärkraft
Norra Venjans Intresseförening
Byutveckling i Sibbhult
Ersboda Slöjdförening
Fors Intresseförening
Åtorps byalag
Skaftö Folkets Hus
Drömme IOGT-NTO
Fågelfors Folkets Park
Mo bygdegårdsförening
Föreningen Sidensjö's framtid
Föreningen RÅEK
Pilgrimstad Sverige
Björna i Ångermanland
Svartådalens bygdeutveckling
Trönö Brandvärn
Hillareds byalag
Sockenrådet Västra Torsås
Svågadalsnämnden
Områdesstyrelsen i Kallbygden
Kosternämnden
Österfärnebo sockens utvecklingsgrupp
Vimmerby bygdeforum
Vansbro Kommunbygderåd
Landsbygdsalliansen
Gellivare Landsbygdsråd
Ragunda Byaråd
Byalaget i Västra Torup
Finnerödja byalag
Servicecentrum i Övre Bygden
Baggbrobygden
Slädene byalag

MEJA Byautveckling
Högens samhällsförening
Gallijar-Järvlia Kulturbygdsförening
Haurida Sockenråd
Bråbygdens intresseförening
Holavedens Handelshus
Hållbara Kalv
Föreningen Kustringen
Hultabygdens kretsloppsförening
Hållbara bygder Ammer, Krågede och Dövik
Drevdagens intresseförening
Högsåsen Narven i Tiveden
Föreningen Kustringen
Ammarnäsrådet
Hultabygden
IK Graip
Tre sågar
Hållingarna vind
Åbyggeby Landsbygdscenter
Gunnarskog Idrottsklubb
Klöverträsk Byautvecklingsförening
Docksta Bordtennisklubb
Ingmarsö Fastighetsaktiebolag
Stora Skedvi hembygdsförening
Lungnerbygdens ekonomiska förening
Tysslinge friskola
Boets Byalag
Signebyns friskola
Broddetorportens Intresseförening
Kooperativet Jägarbacken
Hyttgården
Kooperativet Anemonen

Kooperativet Hotagsfjärden
Bygdekooperativet Borgen
Servicekooperativet i Öje
Asby Lanthandel
Skattunge Handel
Svensbyns kooperativa handelsförening
Sandhamns bredbandsförening
Floby Samhällsförening
Tavelsjö Byanät
Munksjöbygdens intresseförening
Valinge bygdelag
Lindefallets byaråd
Kooperativet Anundsjö Framtid
Tannbygdens Intresseförening
Hult samhällsförening
Öxabäcks bygdelag
Ballingslövs byalag
Trångsviksbolaget AB
Ramkvilla företagsutveckling
Näring och jobb i Huddunge
Trehörningsjö Intresseförening
Byske Laxdal ideell förening
Virserum Invest AB
Kölabygdens Uppväxtcenter ekonomiska förening
Visioner i Vuollerimbygden ab
Heligholm Utveckling AB
Flyinge Utveckling

Följande grupper
har inspirerat till
Världens Bästa By

Hela Sverige ska levas Inspirationsskrifter

Vi arrangerar kooperativ äldreomsorg
Vi driver byskolor
Vi bevarar och brukar kulturlandskap
Vi ökar vår beredskap inför kriser
Vi skapar hållbara bygder
Vi stödjer småföretagande
Vi förvaltar våra naturresurser
Vi ordnar boende
Vi behöver samlingslokaler
Vi arbetar med integration
Vi samverkan i kommunbygderåd
Vi fördjupar demokratin
Vi arbetar med lokala utvecklingsplaner
Vi ordnar bredband

Vi samlar lokalt kapital
Vi arbetar med trafiksäkerhet
Vi samarbetar med Svenska kyrkan
Vi skapar hållbar energi
Hållbar service i lanthandeln
Hållbara Bygder – 26 bygder ställer om till en hållbar framtid
Ställ om Sverige – inspiration och handledning för omställningsgrupper
(www.helasverige.se)

Bygdebanken – kunskapsbank på nätet

Finns på www.helasverige.se och omfattar omkring 1 500 lokala utvecklingsgrupper och drygt 13 000 aktiviteter. I bygdebanken kan man få fakta om grupperna och vad de arbetat med mer i detalj. Av tabellen framgår de vanligaste verksamheterna och hur många procent av grupperna som har aktiviteter inom respektive område.

Trivsel/fester	78%	Vägar	29 %
Kultur	70 %	Varit på studiebesök	29 %
Samlingslokaler	59 %	Nyhetsbrev	29 %
Turism	42 %	IT	28 %
Miljö/natur	40 %	Stimulera inflyttning	26 %
Ungdomsverksamhet	36 %	Tagit emot studiebesök	25 %
Studiecirklar	36 %	Skola	22 %
Lokala marknader	35 %	Lokal utvecklingsplan/ planering	22 %
Bad/idrottsplats	32 %		
Vandrings/ridleder	31 %		

Det är en glob
jag trampar med min fot.
Var är centralt
på ytan av ett klot?
Jag väljer Pjätteryd
till världens mitt.
Det står mig fritt.

(Alf Henriksson)

Hela Sverige ska leva

Stortorget 7, 1tr • 111 29 Stockholm
Telefon 08 - 24 13 50 • Telefax 08-24 28 05
info@helasverige.se • www.helasverige.se